

LISTIR

Sannkölluð tíma- mótasýning

MYNDLIST

Kjarvalsstaðir

HÖNNUN ÍSLENSKIR HÖNNUÐIR Á 20. ÖLD

Til 12. nóvember. Opíð daglega
frá kl. 10–18.

MÓT er trúlega sýningin sem flestir hafa verið að bíða eftir frá því farið var að tala um íslenska hönnun. Þegar hlaupin er slík gróska í fagið getur maður vart annað en klórað sér í kollinum og spurt: – Hvers vegna var þessi sýning ekki komin fyrir löngu? Svárið er ofur einfalt. Í fyrsta sinn erum við að átta okkur á hvílkum framförum íslenskur iðnaður hefur tekið á liðnum árum. Hrós annarra þjóða sem hljómar svo sætlega í eyrum okkar heyrir ekki lengur til undantekninga þegar talið berst að íslenskri framleiðslu. Það er þó örstutt síðan vörumerki á borð við Marel, X18 og Össur tóku að gera garðinn frægan. Lengst af höfðum við sjálfir sáralitla trú á því sem við framleiddum enda voru tækifærin til þróunar hvers kyns frumgerða mjög takmörkuð. Hver man ekki fellistól Valdimars Harðarsonar sem hann neyddist til að selja úr landi sökum þess að enginn innlendir aðili taldi sig þess umkominn að styrkja þróun hugmynda-
innar?

Hitt er þó miklu verra og það er hve líttill áhugi hefur verið á því að varðveita afkastur íslensks hugvits gegnum tíðina. Það var dæmigert þegar finna átti upprunalegan kúttur frá hinni margfrægu skútuöld undir aldamótin síðustu að engin skúta fannst utan ein og var þá búið að gjörbreyta henni í vélbát. Þannig höfum við vanist því að

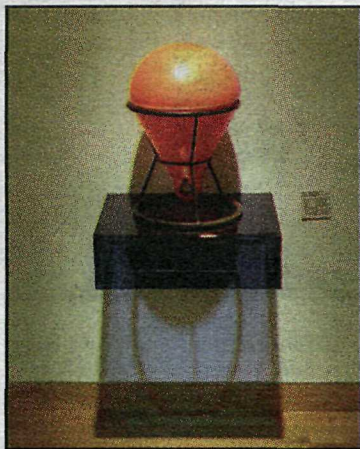
fleygja öllu sem ekki var lengur í tísku, hárviss um að nýjasta nýtt tæki öllu öðru fram um gæði og fegurð. Aðstandendur sýningarinnar á Kjarvalsstöðum kvörtuðu yfir því hve miklu var búið að farga af þeirri hönnun sem verið hafði flaggskip móðernískrar byltingar á fyrri hluta aldarinnar og um miðbik hennar. Lýsingarorð á borð við „hallærislegur“ eða „gamaldags“ nægir enn til að sögulegum verðmætum sé umhugsunarlaust komið í lóg.

Segja má að neikvæð nýjungarnir hafi elt okkur út öldina og ef til vill gott betur. Virðingarleysi fyrir hefðbundinni og framsækinni fagmennsku hefur löngum gert okkur grunnhyggna í garð eigin listfengis enda ber stöðugt brottkast á hönnun vott um afar reikula sjálfsmynd.

Vonandi verður sýningin Mót til að breyta þessum erkilesti í stolt yfir gömlum og nýjum afrekum á sviði hönnunar í sinni fjölþættustu mynd. Af nægu er að taka í vestursal Kjarvalsstaða þar sem hvers kyns hönnun – húsgögn, fatnaður, skartgripir, tæki, húsgærd, grafísk logo og tölvumyndgerð – fyllir rýmið, haganlega fyrir komið á þar til gerðum sviðspöllum og bláum, gagnsæjum plexístöplum og hillum.

Meðfylgjandi sýningarskrá er þykk og sneisafull af girnilegum fróðleik.

Fyrri hluti hennar rekur aldarlanga sögu nánast frá ári til árs svo hægt er að sjá breytingarnar sem verða frá nítjánhundrað til okkar daga. Með þessu fyrirkomulagi geta lesendur rakið sig eftir þekktum dæmum og höfundum þeirra. Umbrotið er einstaklega líflegt og litríkt, og textinn leynir á sér. Við fyrstu sýn virðist hann hvorki mikill né merkilegur, en smám saman dregur hann til sín athygli les-

Baujukollur þeirra Manfreds Vilhjálmssonar og Dieter Roth fyrir Tónabæ, 1964.

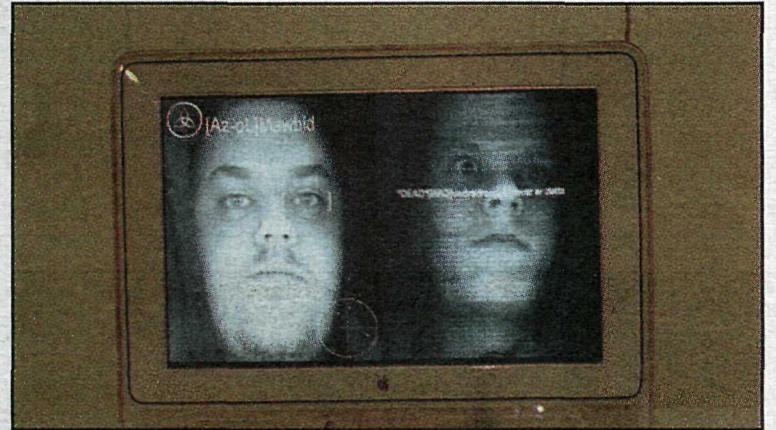
andans og þá kemur greinargott yfirlitið í ljós, lagt út með sérstakri tilfinningu fyrir lit, lögun og leturgerð. Hér er á ferðinni eigulegur gripur sem vonandi getur snúið við þeim illskiljanlega plagsið að láta sem sýningaskrár séu ekki til.

Of langt mál væri að fara ofan í saumana á þessari margslungnu sýningu, en uppsetning hennar er afrek út af fyrir sig. Allt í einu eru hlutirnir rifnir upp af fönðurplaninu og ljósi brugðið á það sem of lengi hefur legið í þagnargildi; að við eigum mun ríkulegri hönnunararfleifð en við þöðum að vona. Það sem hefur hamlað framförum í faginu er þögnin, þessi dragbitur allra íslenskra lista, sem svæfir umræðuna og leggur dauða hönd á allt kröftugt framtak. Á verklega planinu er tekist á um vægi og virðingu. Við höfum of lengi lifað við þá lygi að hlutirnir komi af sjálfu sér án allrar aðhlyningar. Hönnuðin um hefur oftast en ekki verið ýtt út í horn eftir að búið var að þurrausa hugmyndabrúnn hans. Þannig hafa

Morgunblaðið/Halldór B. Runólfsson

Horft yfir hluta af sýningunni Mót í vestursal Kjarvalsstaða. Á veggnum fyrir aftan má lesa kjörorð Philippe Stark.

Samskiptaleikur hörkutólanna frá Gagarín og Jóns Óskars er ágætt dæmi um sambærðslu íslenskrar margmiðlunartækni og hönnunar.

hlutirnir dagað uppi í skorti á allri heilbrigðri framtíðarsýn.

Þögnin er einmitt versti óvinur framþróunar og það virðist einungis vera vegna afskiptaleysis sem allir þeir merkilegu hlutir sem þrýða vestursal Kjarvalsstaða hafa ekki fyrir ratað saman á sýningu.

Vissulega er margt óráðið enda er íslensk hönnun enn í startholunum.

Sýningin á Kjarvalsstöðum kemur þó langþráð á besta tíma til að blása byr í seglin og og sýna almenningi fram á nauðsyn þess að rækilega sé stutt við hina ungu en

margslungnu atvinnugrein. Eftir er að treysta betur grunninn – helst með útgáfu hönnunar-, húsgærdar- og listtímarits – og efla svo áhugann að ekki verði aftur snúið. Vitundarvakningin sem orðið hefur kringum Form Ísland, hönnunardeild Listaháskólans og nýstofnað Hönnunarsafn er vísastur vegur til að treysta frumkvæðið. Það er því við hæfi að óska öllum hlutaðeigandi til hamingju með þessa stórmerku tímamótasýningu á Kjarvalsstöðum.

Halldór Björn Runólfsson

Moore í Kína

VEGFARANDI virðir hér fyrir sér einn skúlptúra breska myndhöggvarans Henry Moore í Behai-garðinum í Kína. Tólf af skúlptúrum listamannsins þrýða

Behai-lystigarðinn þessa dagana, en Moore var hlynntur því að verk hans skyldu sýnd úti í náttúrunni svo hægt væri að virða þau fyrir sér frá öllum hliðum.

Gestir frá Tékklandi

TÓNLIST

Salurinn

KAMMERTÓNLEIKAR

Ivan Ženaty fiðluleikari og Jaromír Klepáč píanóleikari léku Scherzo eftir Jóhannes Brahms, Sónötu í A-dúr fyrir fiðlu og píanó eftir César Franck og Sónötu nr. 9 í A-dúr op. 47 fyrir fiðlu og píanó eftir Ludwig van Beethoven. Sunnudag kl. 20.

FYRIR um aldarfjórðungi var það slíkur viðburður að fá erlenda tónlistarmenn hingað til lands, að allir þeir sem vettlingi gátu valdið og á annað borð höfðu áhuga á tónlist fóru að hlusta. Þá voru tónleikar Tónlistarfélagssins í Reykjavík og Kammermúsíklúbsins helsti vettvangur erlendra gesta. Nú er öldin önnur, og erlendir tónlistarmenn æ sjaldséðari gestir, nema á stórhátíðum á borð við Listahátíð í Reykjavík. Í vor kom hingað tríó frá Kraká og lék listavel í Salnum og í sama húsi lék fransk-kanadískur píanóleikari í fyrrihaust; allt voru þetta framúrskarandi listamenn. Eg minnst þess að á hvorumtveggja þessara tónleika var venju fremur fámenn; – ótrúlega fámenn í ljósi þess um hve mikla músíkanta var að ræða. Á sunnudagskvöldið voru tveir Tékkar gestir Salarins, þeir Ivan Ženaty fiðluleikari og Jaromír Klepáč píanóleikari. Ferilskrár þessara manna eru langar og litríkar og báðir eiga alls kyns verðlaun og viðurkenningar í handraðanum. Enn gerðist það þó, að allt of fámenn var í salnum, og

varla létt verk fyrir langt að komna tónlistarmenn að rífa upp stemmningu í hálf-tómu húsi. Þeir Ivan Ženaty og Jaromír Klepáč riðu á vaðið með Scherzo fyrir fiðlu og píanó eftir Jóhannes Brahms. Þeir léku verkið feiknaveit sem til þarf. Sónata í A-dúr eftir César Franck er eitt fallegasta verk sinnar tegundar og þyldi vel að heyrast oftast. Verkið var brúðargjöf tónskáldsins til vinar síns og landa, fiðluleikarans Eugène Ysaie árið 1886, sem frumflutti verkið síðar sama ár. Sónatan er byggð á þriggja tóna stefi, – þeim þremur tónum sem fiðlan leikur í upphafi. Þetta stef heyrir í ýmsum myndum í upphafi allra þátta verksins og enn útfærðari myndum allt verkið á enda.

Tékknesku tónlistarmennirnir léku verkið ákaflega vel. Ženaty lék sérstaklega fallega veikt piano í upphafi verksins, þar sem verkið eins og grær inn í sjálfst sig úr þessu upphafsstefi og vex svo smám saman ásmegin. Hann lék þó of dramatískt í sterkari köflunum og þungt vibratö gerði það að verkum að gegnsær og loftkenndur andblær þáttarins skilaði sér ekki sem skyldi. Það er þó ekki hægt að segja annað en að verkið hafi í heild verið stórvæl leikið og tónn fiðluleikarans var jafnan mjög fallegur. Píanóleikarinn var skínandi góður og samleikur þeirra í sönötunni eins og best verður á kosid.

Sónata Beethoven í A-dúr fyrir fiðlu og píanó gengur jafnan undir nafninu Kreutzer sónatan eftir píanóleikaranum sem Beethoven

samdi verkið fyrir. Verkið var þó ekki samið fyrir Kreutzer; – heldur George Bridgetower árið 1803, en hann frumflutti verkið með miklum glans sama ár. Beethoven var kominn í svöddan tímaþröng með verkið, þegar frumflutningurinn stóð fyrir dyrum, að í stað þess að semja lokabátt, dró hann fram lokabátt í sömu tóntegund úr annarri sönötu sem hann hafði samið en lagt á hilluna. Lokabátturinn er brilliant; – léttur og kátur og mikil andstæða fyrri þáttanna.

Það var eitthvað sem ekki small saman í leik Ivans Ženatys og Jaromírs Klepács á sönötu Beethoven. Báðir léku þeir þó óaðfínanlega. Það vantaði einhvern sannfæringarkraft sem hefði fullvissað mann um að þarna væru ekki bara flinkir músikantar í vinnu, sem þeir væru orðnir svöltið þreyttir á, heldur eitthvað meira. Fiðluleikarinn hefði þurft að leika utanað, og flygillinn hefði kannski átt að vera aðeins minna opin til að jafnvægi milli þeirra hefði verið betra. Neistinn sem kveiknaði í leik þeirra á Sönötu Césars Francks var við það að slökna þegar kom að lokabættinum í Beethoven sönötunni. Þá náðu þeir sér á strik og léku skínandi vel.

Það kom á óvart að langbesta atriði tónleikanna var fyrsta aukalagið, – lítið lag eftir Béla Bartók byggt á þjóðlagi. Þar fóru þeir félagar á kostum, enda búnir að fleygja frá sér nótnum. Þar sá maður að þetta var eitthvað sem þeir bæðu kunnu og unnu og þeir komust á mikið flug.

Bergþóra Jónsdóttir

Miðvikudagur 18. október

SALURINN KL. 20

ART2000 – Alþjóðleg raf- og tölvu- tónlistarhátíð

Fyrsta alþjóðlega raf- og tölvutónlistarhátíðin sem haldin hefur verið á Íslandi. Haldnir verða 11 tónleikar í Salnum og víðar þar sem saga (fortíð, nútíð og framtíð) raf- og tölvutónlistar er meginþema. Við opnun hátíðarinnar verður gefinn út fyrsti geisladiskurinn með verkum Magnúsar Blöndal Jóhannssonar og tónleikar verða í boði Tónskáldafélags Íslands en tónleikarnir marka

einnig upphaf að íslenski tónlist í lok 20. aldar.

Þessi þriðji og síðasti hluti hátíðar Tónskáldafélagsins verður tileinkaður tónsmíðum frá 1985 og til aldarloka og ber yfirskriftina „Framtíðarsýn“

LISTASAFN REYKJAVÍKUR –

HAFNARHÚSIÐ

cafe9.net

13–15: KinderCargo, verkstæði þar sem börn geta unnið efni og skrifast á við jafnaldrá sína í hinum borgunum (alla miðvikudaga frá 13–15).

www.cafe9.net